

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ס"ז

- (א) **נערה המאורסה אביה ובעל מפירין נדריה- ע' בשלמי נדרים** דחקר בענין הפרת הבעל והפרת האב, האם סתם גזה"כ הוא, או האם יש איזה טעם לזה. וכ' להוכיח דבין בהפרת הבעל, ובין בהפרת האב, יש איזה נקודה של הנודרת על דעת בעלה ואביה היא נודרת (ואף דאי"ז ממש תנאי, אלא דמשו"ה נתנה התורה ברשות האב והבעל להפר נדריה. ושוב חקר מהו נערה המאורסה, האם זה ג"כ משום דנודרת על דעת שניהם, או דלמא בכח"ג הוי סתם גזה"כ. ולכאור', מהא דארוס מיפר בקודמין, משמע דאי"צ להיות שנדרה על דעתם, אלא דאולי יש לדחות, דכיון דידעה דיכולה להתארס, א"כ דעתה היתה על בעלה העתידה, וסיים בצ"ע.
- (ב) **הפר האב ולא הפר הבעל- יש לעי', מהו הביאור בהא ד"לא הפר הבעל".** וכ' המפרש "אלא שתק מעת לעת". וכן מבואר מדברי הפי' הרא"ש (ד"ה קמ"ל), דציור של המשנה הוא דלא הפר הבעל (או האב) לכל יום שמעו. והק' הרש"ש, הא זהו קיום ממש, ומה שייך לומר עלי' "ואצ"ל שקיים וכו'", הרי היינו הך. ולא הק' הגמ' כן, אלא דהק' דק"ו הוא, ולא דהיינו הך ממש. אלא כ' הרש"ש דלא הפר הבעל היינו דעדיין יום שמעו הוא, ועדיין לא הפר. והחידוש בזה הוא דלא מהני הפרת הא' אפי' אם לא עבר יום שמעו של השני, אף דלא נחשב עדיין דקיימו. וע' בשלמי נדרים דכ' ליישב דברי המפרש ע"פ מש"כ הב"ח (יו"ד רל"ד), דהי' שייך ה"א דהיכא ששמע האב שהפר הבעל, ושתק האב, הוי כמו שמודה להפרת הבעל. וע"ז בא המשנה ללמד, דאם שמע האב הפרת הבעל, ולא אמר כלום מעת לעת, הוי הקמה ולא הודאה. ובשיעורי ר' שמואל (קס"א) כ' ליישב דברי המפרש והרא"ש באור"א, דבאמת יש ב' דינים שונים בהקמה, דשתיקת יום א' הוי הקמה, וגם הקמה למעשה הוי הקמה. שהרי הרמ"א כבר הביא מהמהרי"ק דאחרי הקמה א"א לשאול לחכם (על הנדר), אבל מ"מ מועיל התרת חכם אחר שתיקה ביום שמעו. וא"כ, מוכרח או דשתיקה ביום שמעו אינו הקמה ממש, אלא דכבר אבד זכות שלו להפר, וממילא הוי הנדר קם מאליה. א"נ, שיש ב' דינים ומדרגות בקיום. וממ"נ יש ליישב קו' הרש"ש, דבאמת אי"ז הקמה ממש, וא"כ שפיר תני המשנה לומר "ואצ"ל". ועדיין יש לעי', אפי' אם אמת הוא שיכולין לפרש כן, אבל מה הי' ההכרח לפרש כן, הרי לכאור' י"ל בפשיטות טפי כהרש"ש, דמיירי בהי' שותק ועדיין לא עבר יום שמעו. ותי' הגר"ש דלשון המשנה משמע דאין הנדר מופר כלל, ואם מיירי שעדיין הוא ביום שמעו, הא קי"ל דהפרת הא' מקלש קליש, וא"כ אין הנדר עדיין בתקפו, וע"ז פי' דמיירי דהי' אחר יום שמעו, וא"כ הוי הקמה ובטל הפרת האחר.
- (ג) **כי איצטריך לי' וכו'- הק' הרש"ש,** למה צריך הגמ' לציור דשאל על הקמתו, הרי לכאור' יכול להודיענו החי' דאפי' אם רק א' מהם מקיים הנדר, דקיום זה מהני, דה"א דכמו דהפרת א' אינה כלום, כן הקמת א' אינה כלום, וה"א שיהי' יכול לחזור ולהפר, קמ"ל דהקמתו הקמה ושוב אינו יכול לחזור ולהפר.
- (ד) **וחזר המקיים ונשאל על הקמתו, מהו דתימא מאי דאוקי הא עקרי', קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת-** והק' הר"ן בשם הרשב"א, הא החכם עוקר ההקמה למפרע, וא"כ נמצא דמעולם לא היתה הקמה, וכמו מי שקידש אשה ע"מ שאין עליה נדרים, ונמצאת עליה נדרים, דאם שאלה על נדרים אלו, הרי היא כאילו לא היתה לה הנדרים בשעת הקידושין, וחל הקידושין, ומ"ש (וע' בהרשב"א במה שכ' לתרץ). ותי' הר"ן דכיון דקידושין הוא מעשה גמור, א"כ הגם דכל זמן שלא התירה לא חיילי, מ"מ כי התירה אמרי' דנתגלה למפרע דמעיקרא חיילי. אבל כאן, הרי הפרה דחד מהני קלשה לה טפי, דבאמת בלא צירוף השני אינו כלום, וזהו אפי' בלא הקמת השני. אבל כיון שהקים השני הנדר, אז בטלה לה לגמרי, וכיון דלא חזיא ההיא שעתא ג"כ לא חזיא אח"כ. ולכאור' דבריו מחוסרים הבנה, הרי אם אמרי' דלמפרע לא הי' הקמה כלל, א"כ למה לא מהני עכשיו בצירוף. וע' בשערי יוסף (ז', י"ח, ד"ה ועפ"י [עמ' רסן]) שכ' לבאר ע"פ מה שיסד שם דמה שהחכם עוקר נדר מעיקרו הוי עקירת דבר למפרע, ואי"ז גילוי דמעולם לא הי' נדר, אלא דעכשיו עוקר הנדר מעיקרו ("מכאן ולהבא למפרע"). וא"כ, היכא דמקדש על תנאי שאין עליה נדרים, הרי נדריה הם מניעה צדדית לחלות הקידושין, וכיון דסילק המניעה, ע"י עקירת הנדר מעיקרא, שוב יכול הקידושין לחול. אבל בצירוף הפרות אינו כן, דמה דאין הפרת האחד

יכול לחול לבדו, אינו משום שיש מניעה צדדית, אלא דחסר הפרת האחר, ואם קיים א' מהן, שוב אין הפרה זו חזיא לאצטרופי, ואי"ז מניעה חיובי, שיש דבר המעכב חלות ההפרה, אלא דההפרה מחוסר היכולת להצטרף, ובמה דנעקר ההקמה למפרע לא יועיל לזה, דסכ"ס בשעת מעשה לא הי' חזיא לאצטרופי, ואין שייך אח"כ ליתן לה למפרע שיהי' ראוי להצטרף, כיון דבשעת מעשה לא הי' ראוי. (ה) **קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת** - וביאר הר"ן, דכיון דבשעת מעשה לא הי' יכול להצטרף לעוד הפרה, א"כ הפרת הא' מתבטלת. והק' החזון איש (אה"ע קל"ו לפרקין, אות ה'), הרי אי' לקמן (סט.) דאם הפר האב ומת הבעל, שוב אין יכול האב להפר בעצמו, דהא הנדר קלוש הוא, כיון שיש בה הפרת האב, ולא אמרי' נתרונה על נדר קלוש. ולכאור' ק' מסוגיין, דמבואר דאחר הקמת הבעל, הפרת האב מתבטלת, משום דאינו יכול להצטרף עם הפרת הבעל, ומה לי אם מת השותף או אם השותף קיים הנדר, סכ"ס אין הפרת האב ראוי לצירוף, וא"כ לכאור' מתבטלת. וכ' החזון איש לחדש בזה דא"נ, מה דאמרי' דההפרה מתבטלת, זהו רק דשוב אין שייך לההפרה הראשונה להצטרף עם הפרת הבעל לעשות היתר שלם, כיון דקיום הפסיק בינתיים, אבל באמת אין הפרתו בטל לגמרי, ונפק"מ דאם אכלה מה שנדרה ממנו אינה לוקה, אף שקיים האחד. **ולכאור' יש ללמוד חידוש זה, דהנדר קלוש עכ"פ, ג"כ מדברי הקרן אורה (ד"ה ובעיקר), דהק' דכיון דע"י הפרת הא' הנדר מקלש קליש, א"כ לימא דלאחר שנשאל על הקמתו, יכול המקיים לחזור ולהפר, ולא יהי' המיפר הראשון צריך להפר עוד פעם, ולמה נקט הגמ' דכיון דקיים א' מהן הנדר שוב הפרה של השני מתבטלת [ולדברי החזון איש קושייתו מיושב, דס"ל להחזון איש דאינו מתבטל אלא כלפי הצירוף, וכמובן דהקרא לא הי' נח"ל בחילוק זה].**

(ו) **קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת** - ע' בר"ן שהביא מח' הראשונים, הרמב"ן ס"ל דכיון דבשעת מעשה לא מהני הפרתו של הראשון, א"כ צריך להפר עוד פעם עם השני. אבל הרמב"ם ס"ל דכיון שחלה הקמה בין הפרת הראשון להשני, שוב אינן יכולין להפר כלל. ובביאור שי' הרמב"ם, נקטו האחרונים דס"ל דאין הפרה אחר הפרה, וכיון דכבר היפר הראשון, שוב אינו יכול להפר עוד פעם. אלא דהק' בחי' ר' שמואל (ט"ז, י) דמה שייך לומר בהרמב"ם אין הפרה אחר הפרה, הרי ציור של הרמב"ם הי' דהא' הקים קודם הפרת האחר, וא"כ הפרתו לא היתה כלום מעיקרא, דקיום קדמה לו, וא"כ למה אינו יכול להפר עם הא' שנשאל על הפרתו. וכ' דמזה לכאור' משמע דס"ל להרמב"ם דאף דלאחר הקמת הראשון הפרת השני אינו כלום, אבל לא דאינו כלום ממש, אלא דעושה קלישות בהנדר (ולכאור' על דרך מה שהבאנו לעיל מהחזון איש והקרן אורה). וא"כ, כיון דעושה קלישות, שפיר י"ל דאין הפרה אחר הפרה, דכבר היפר הנדר, ואין שייך להפר עוד. והק' הרשב"א על הרמב"ם מהדין דהבעל שהיפר ומת קודם ששמע האב, נתרונה רשותו להאב והאב יכול להפר. והנה, הפרת הבעל היתה בשעה שלא חזי לאצטרופי, דהא עדיין לא שמע האב כשמת הבעל. ומ"מ, יכול האב להפר מחמת הבעל, ולא אמרי' דכיון דכבר היפר הבעל בשעה שלא הי' ראוי לצירוף שוב א"א שיהי' הפרה מחמתו, אלמא דלא אמרי' דאין הפרה אחר הפרה. וע' במאירי שתי' דשאני התם דהא נתרונה רשות לבעל. וע' בחי' ר' שמואל (ט"ז, ב') דתולה מחלקותם בביאור דין נתרונה, דהרשב"א ס"ל דעדיין הוא בעיקר מכח הבעל, אלא דעכשיו האב עושה כן על ידו, אבל המאירי ס"ל דדין נתרונה הוא דעכשיו כל הנדר הוא ברשות האב, ואכמ"ל.

(ז) **שניהם בבת אחת** - כ' הר"ן דבב"א לאו דוקא, דאפי' מיפר זה שחרית וחבירו ערבית סגי. וע' בטור (יו"ד רל"ד, ד' - ז') שהביא ששי' הרמב"ם הוא דכדי להפר בשותפות, צריכין שניהם לשמוע הנדר ביום א', אבל אם שמע א' והפר, ושמע שני ביום שלאחריו, אינו יכול להפר. אבל הביא מהרמב"ן דחולק וס"ל שכ"א מיפר ביום שמעו, ואפי' אם לא הי' ביום ששמע האחר. ובביאור שי' הרמב"ם, כ' בחי' ר' שמואל (י"ז, א') בשם הגרנ"ט, דכל זכות ההפרה הוא רק ביום שמעו, ואם עבר יום שמעו דהראשון, חשיב כמו שמת הראשון לאחר שהפר קודם שהפר השני, דהדין הוא בכה"ג דבטלה הפרתו. וביאר הגר"ש דיש כח בההפרה של הראשון לימשך עד שהפר השני, ורק אז מצטרפים השני הפרות, ולכן כשמת מת הראשון, ונסתלק כח הפרתו, שוב אינו יכול להצטרף עם השני. אלא דהק' הגר"ש ע"ז, דאינו מסתבר דהדין של יום שמעו הוא בחלות ההפרה, אלא בהמעשה הפרה. ולכן כ' לבאר על דרך הגרנ"ט, אלא דביאר דהצירוף בין האב והבעל אינו בחלות הפרה, אלא במעשה הפרה. וא"כ, כל זמן לא הפר השני, עדיין לא נגמר מעשה הפרה של הראשון, וא"כ כשמת הראשון קודם שיפר השני הרי אין שייך לימשך מעשה הפרה דיד'. וא"כ, י"ל דזהו ג"כ הפשט בהא דעבר יום שמעו דהראשון, אף דכבר היפר, מ"מ אי"ז יכול להצטרף בהפרת השני, דכיון דכבר עבר יום הראשון של ההפרה, הא כבר אין מעשה הפרה שלו יכול לימשך, וא"כ שוב אין שייך צירוף מעשה האב ומעשה הארוס. והוא כ' לפרש באור"א (באות ב'), דאין שום חסרון מצד הפרת הראשון היכא שעבר יום שמעו, אלא דגוזה"כ הוא דיום שמעו של הראשון הוא ג"כ יום הפרה של השני.

(ח) וכי תימא אב דכתב רחמנא ל"ל, מיבעי לי דאי הקים הקים- והק' הקרן אורה, דאם אמרי' דהקים הקים, א"כ אין שום נפק"מ במה דאין צריך הפרתו, דמ"מ צריך הפרתו כדי שלא יהי' הקמה. ולכאור' יהי' נפק"מ באם היפר הארוס ולא שמע האב, דאז מופר, כיון דאי"צ הפרת האב, אבל כ' הקר"א דעכ"ז, לכאור' צריכין לחוש שמא ישמע האב ויקיים הנדר, וא"כ הדרה קו' לדוכתין, מהו הנפק"מ. וכ' הקר"א דאם אמרי' דחרישת השני אינו הפרה או קיום [ולכאור' כוונתו דמה דנחשב מקויים אם שתק ביום שמיעה הוא משום דעבר זכות שלו להפר, ולא דהוי קיום ממש], א"כ י"ל דזה יהי' נפק"מ, דכיון דאי"צ הפרתו ממש, א"כ אם האב רק שתק ביום שמעו, שפיר יהי' הנדר הופר, אם הארוס מפירו. ועוד כ' שיהי' נפק"מ אם עברה על הנדר בין הפרת הארוס להפרת האב, דאם צריך הפרתו בפועל, א"כ י"ל דלוקה [לכאור' כוונתו אם לא אמרי' מקלש קליש], אבל אם רק קיומו יכול לעכב ההפרה, א"כ כל זמן שאינו מקיימו, עכ"פ יהי' נחשב מופר לענין דאינה לוקה [וצ"ע בזה, ממ"נ, אם מופר הוא עד שיקיים האב, א"כ למה הק' לעיל דצריך לחוש לאולי יקיימו האב אח"כ, אה"נ, אבל קודם לקיומו מותר לעבור הנדר. ואם יכול לעקור ההפרה למפרע, א"כ למה אינה לוקה, ואולי משום התראת ספק, וצ"ע].